

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича

Філологічний факультет

Кафедра сучасної української мови

СИЛАБУС
навчальної дисципліни

Виробнича (педагогічна) практика в ЗЗСО

обов'язкова

Освітньо-професійна програма «Середня освіта (українська мова та література)»

Спеціальність 014 Середня освіта

Галузь знань 01 Освіта / Педагогіка

Рівень вищої освіти перший бакалаврський

Мова навчання українська

Розробники: кандидат філологічних наук, доцент ***Максим'юк Оксана Василівна***

Назва дисципліни	Виробнича (педагогічна) практика ЗЗСО
Викладач	кандидат філологічних наук, доцент Максим'юк Оксана Василівна
Контактний тел.	0505589157
E-mail:	o.maksymiuk@chnu.edu.ua
Консультації	Понеділок з 14.30. до 15.30. Обговорення основних аспектів щодо підготовки лекційних, практичних занять із мовознавчих дисциплін.

1. Анотація дисципліни: Практика студентів є невід'ємною складовою освітньо-професійної програми підготовки майбутнього вчителя української мови та літератури й спрямована на закріплення теоретичних знань, отриманих студентами за час навчання, набуття і удосконалення практичних навичок і умінь, формування та розвиток у студентів професійного вміння приймати самостійні рішення в умовах конкретної професійної ситуації, оволодіння сучасними методами, формами організації праці, знаряддям праці в галузі їхньої майбутньої спеціальності (українська мова та література), визначених освітньо-кваліфікаційною характеристикою підготовки фахівців відповідного напрямку (014 Середня освіта). Практика студентів передбачає безперервність і послідовність її проведення при одержанні потрібного достатнього обсягу практичних умінь і знань відповідно до ОР «Бакалавр». Виробнича педагогічна практика на четвертому курсі є другим етапом набуття студентами шкільного досвіду, зокрема в ролі вчителя української мови та літератури. Студенти проходять практику з відривом від навчального процесу – 4 тижні у 8-му семестрі. Практика відбувається в закладах загальної середньої освіти, які визначені базами практики відповідно до Угоди про співпрацю між Чернівецьким національним університетом імені Юрія Федьковича та Департаментом освіти та науки Чернівецької міської ради.

2. Основною метою програми виробничої (педагогічної) практики є забезпечити студентам фундаментальну теоретичну і практичну підготовку для набуття здатності виконувати професійні завдання і обов'язки науково-дослідницького та інноваційного характеру в галузі української філології, педагогіки та методики середньої освіти; набуття здатності до самостійної науково-педагогічної діяльності; можливість продовження навчання за програмою магістра; а також сформувати у студентів необхідні вміння та навички навчання української мови і літератури в закладах загальної середньої освіти на основі здобутих знань з усіх філологічних та гуманітарних дисциплін. Реалізація мети здійснюється на основі всебічного аналізу теоретичних та практичних здобутків методики навчання філологічних дисциплін у школі. Основне завдання полягатиме у виробленні педагогічної концепції навчання української мови і літератури, яка розширить межі змісту всіх дисциплін мовно-літературознавчого циклу, наповнить їх важливою сучасною інформацією, що слугуватиме успішному засвоєнню нового матеріалу. Також здобувач вищої освіти знайомиться зі специфікою роботи з дітьми з особливими потребами.

3. Пререквізити. Цикл курсів з сучасної української мови та літератури, методики викладання української мови та літератури у ЗЗСО, методики викладання граматики української мови, педагогіки, педагогічної майстерності, психології.

4. Результати навчання:

У результаті вивчення курсу студент повинен оволодіти такими **компетентностями:**
загальні компетентності:

- знання та розуміння професійної діяльності вчителя, здатність оцінювати інформацію для виявлення педагогічних проблем й ухвалення рішень щодо їх усунення;
- здатність організовувати навчально-виховний процес.
- знати основи й категорії педагогіки, закономірності психічного розвитку і пізнавальної діяльності людини, психологічні основи навчання й виховання;
- здатність бути критичним, аналізувати свою й учнівську навчальну діяльність та синтезувати її, застосовувати загальнодидактичні та специфічні принципи на конкретному мовному й літературному матеріалі;
- здатність проводити педагогічні дослідження з конкретної теми, визначати та розв'язувати конкретні професійно-педагогічні проблеми, які вимагають інтеграції знань та практичних умінь із літературознавчих дисциплін, педагогіки, психології;
- здатність критично та відповідально застосовувати інформаційні та комунікаційні технології в практичній діяльності.
- здатність розвивати творче мислення, потребу в постійному інтелектуальному самовдосконаленні, зокрема до вибудовування та втілення власної стратегії навчання упродовж життя (навчання та самоосвіта), коригування власної професійної діяльності в контексті основних професійних вимог до вчителя.

фахові компетентності:

- здатність самостійно здобувати нові знання із мовознавчих та літературознавчих дисциплін, вільне володіння науковим інструментарієм у галузі філологічної та методичної науки для використання у професійній діяльності на робочому місці вчителя української мови і літератури;
- вміння застосовувати професійно-профільні знання, узгоджувати фахову стратегію і тактику, обирати методи й засоби навчання з педагогіки, психології, методики української мови та літератури, спрямовані на розвиток здібностей здобувачів освіти з урахуванням їх індивідуальних і вікових особливостей, міжособистісних взаємин, усвідомлення рівних можливостей і гендерних питань для забезпечення мотивувального, розвивального та інклюзивного освітнього простору;
- здатність орієнтуватися в основних тенденціях суспільного життя, мовної і літературної освіти та визначати власну позицію, вивчати, критично осмислювати надбання історії методичної думки й упроваджувати у власну методичну систему передовий національний досвід науковців та кращих учителів-філологів з метою свідомого вибору шляхів вирішення проблем в освітньому процесі;
- проектувати та організовувати навчальний процес на рівні курсу, розділу, теми, уроку, педагогічної ситуації; проведення позакласної та факультативної роботи у загальноосвітніх навчальних закладах різних типів; засвоєння основних напрямів розвитку сучасної методичної думки;
- знання особливостей планування роботи з української мови; видів планування; норм оцінювання письмових робіт учнів; типів уроків з української мови.
- розуміння змісту й принципів побудови програм з української мови та літератури; особливостей підручників та навчальних посібників; вміння підбирати навчально-методичні матеріали для проведення занять;
- здатність консультувати суб'єктів педагогічного впливу (учнів, батьків, громаду) щодо освітніх і культурних проблем, дотримання норм літературної мови, проблем культури мови та мовної політики держави;
- реалізація управлінських функцій у процесі організаційно-методичної, навчально-методичної, науково-дослідної, виховної та інших видах педагогічної діяльності.
- здатність до ефективної та компетентної участі в різних формах навчально-педагогічної комунікації (методичне об'єднання учителів-філологів або класних керівників, батьківські збори, школа молодого вчителя тощо);

загальнонаукові компетентності:

- базові уявлення про основи філософії, що сприяють розвитку загальної культури, соціалізації особистості, розумінню причинно-наслідкових зв'язків розвитку мови й суспільства, орієнтують на морально-етичні цінності, розширюють знання про вітчизняну історію, мову та культуру, а також уміння використовувати ці знання в професійній діяльності;
- базові знання в галузі сучасних інформаційних технологій, навички використання програмних засобів і роботи в комп'ютерних мережах;
- уміння використовувати інтернет-ресурси; базові уявлення про основи наукової діяльності та її організацію

5. Програмні результати навчання:

- знати про шляхи інноваційного розвитку системи вищої освіти України в умовах реформаційних перетворень;
- мати базові уявлення про філософсько-методологічний аналіз сучасного стану освіти в Україні та за кордоном;
- ефективно знаходити необхідну інформацію, послуговуючись різними джерелами, критично оцінювати та інтерпретувати її;

- володіти основними поняттями, концепціями і фактами сучасного мовознавства та літературознавства, вільно оперувати мовознавчим та літературознавчим матеріалом та термінологією.
- знати про сутність процесів навчання й виховання, їхні психологічні основи;
- знати виховні й освітні процеси минулого та сьогодення;
- аналізувати, систематизувати та поширювати передовий педагогічний досвід;
- знати зміст та структуру шкільних навчальних планів, програм та підручників;
- знати вимоги до мінімуму змісту й рівня підготовки учнів з української мови та літератури, встановлені державним освітнім стандартом;
- застосовувати різноманітні підходи до вивчення основних тем шкільного курсу, нові технології навчання;
- застосовувати методи формування навичок самостійної роботи й розвитку творчих здібностей та логічного мислення учнів;
- знати наукові основи курсу української мови та літератури, історію та методологію відповідних наук;
- застосовувати сучасні методики і технології, зокрема інформаційно-комунікаційні для успішного, ефективного провадження професійної діяльності та забезпечення якості наукових досліджень.
- володіти філологічним науковим інструментарієм, проблемно-пошуковими методами для проведення досліджень у галузі філології та методики навчання української мови та літератури;
- організовувати та проводити дискусії на фахові (мовознавчі та літературознавчі), культурологічні та суспільно-політичні теми;
- застосовувати комплекс здобутих філологічних знань для вирішення професійних завдань;
- застосовувати раціональні прийоми пошуку, відбору і використання фахової інформації з різних джерел, у т.ч. цифрових для розв'язання проблем професійної (освітньої та наукової) діяльності;
- застосовувати набуті знання під час вирішення педагогічних, навчально-виховних і науково-методичних завдань з урахуванням вікових й індивідуально-типологічних, соціально-психологічних особливостей учнівських колективів і конкретних педагогічних ситуацій;
- аналізувати індивідуальні навчальні особливості учнів під час планування навчання, враховувати особливі освітні потреби різних категорій учнів;
- діяти на основі принципів професійної етики, дотримуватися правил академічної доброчесності;
- застосовувати різноманітні методи і форми навчання, сучасні прийоми керівництва навчальною, суспільною і творчою діяльністю учнівських колективів;
- ідентифікувати і корегувати мовленнєві помилки, викликані порушенням норм спілкування на нормативному мовному рівні;
- володіти методикою майстерного викладання української мови та літератури в загальноосвітніх школах, методикою виховної роботи, технологією організації творчої діяльності учнівського колективу;
- володіти методикою проведення заняття із застосуванням мультимедійних засобів навчання, *цифровими системами управління навчанням у разі дистанційної освіти (Google Classroom, Moodle), онлайн навчальними контентами (Google Meet, Skype, Zoom)* тощо;
- у професійній діяльності керуватися сучасними принципами толерантності, діалогу і співпраці;
- систематично підвищувати рівень своєї професійної діяльності, продуктивно організовувати процес самонавчання та самовдосконалення;
- вільно володіти українською мовою, вміти послугуватись нею у професійному спілкуванні;

6. Опис навчальної дисципліни

6.1. Загальна інформація

Назва навчальної дисципліни: педагогічна (виробнича) практика												
Форма навчання	Рік підготовки	Семестр	Кількість			Кількість годин						Вид підсумкового контролю
			кредитів	годин	змістових	лекції	практичні	семінарські	лабораторні	самостійна робота	індивідуальні завдання	
Денна	4	8 (4 тижні)	3	90	1	-	-	-	-	-		Диференційований залік
Заочна	4	8 (4 тижні)	3	90	1	-	-	-	-	-		Диференційований залік

6.2. Дидактична карта навчальної дисципліни

Термін	Навчальні елементи	години	кількість балів за вид роботи
	Навчально-методична карта практики		
1-й тиждень (підготовчий етап)	<ul style="list-style-type: none"> – участь у Настановній конференції з організації практики; - ознайомлення з Положенням про виробничу (педагогічну) практику; - знайомство з педагогічним складом колективу; – ознайомлення з нормативними документами закладу загальної середньої освіти, де організовано виробничу (педагогічну) практику; – складання під керівництвом учителя та керівника практики індивідуального плану роботи на час проходження практики; – ознайомлення з матеріальною базою місця практики; - ознайомлення з чинною програмою для загальноосвітніх навчальних закладів. Українська мова та література 5-9 класи; – ознайомлення з календарно-тематичним планування уроків української мови та літератури, а також планів позакласної роботи; – спостереження за роботою досвідчених учителів ЗЗСО, за структурою та типологією їхніх уроків, за 	20	20

	<p>технологією підготовки і проведення уроків різних типів;</p> <ul style="list-style-type: none"> - ознайомлення з планами гурткової та факультативної роботи в ЗЗСО; - спостереження за методикою застосування сучасних методів та прийомів навчання української мови та літератури на аспектих уроках та уроках розвитку зв'язного мовлення; - спостереження за роботою учнів на уроках із української мови та літератури, визначення психологічних чинників, що впливають на процес їх навчання; - вивчення матеріалу про специфіку роботи учителя з учнями з особливими потребами (врахування елементів <i>інклюзії</i>). 		
2–3-й тижні (організаційно-діяльнісний)	<ul style="list-style-type: none"> - проходження діяльнісного етапу педагогічної практики у закладі згідно з індивідуальним планом; - підготовка та проведення всіх уроків української мови та літератури за розкладом учителя; - підбір дидактичних матеріалів до проведення залікових уроків з української мови та літератури; - застосування сучасних методів і прийомів навчання на уроках української мови та літератури; - підготовка і проведення уроків із застосуванням ІКТ; - робота над розв'язанням актуальної науково-методичної проблеми, що має безпосередній стосунок до теми курсової роботи; - складання плану та проведення гурткового заняття для учнів 5-9 класів (за вибором); - взаємодіювання занять і позааудиторних заходів, підготовлених іншими студентами-практикантами; - здійснення аналізу уроків; - складання сценарію та проведення позакласного заходу у 5-9 класах (за вибором) та його аналіз; - спостереження за класом, в якому виконував обов'язки класного керівника та написання психолого-педагогічної характеристики класу; - спостереження за поведінкою та навчанням учнів на уроках та написання психолого-педагогічної характеристики учня; - добір завдань для самостійної та індивідуальної роботи з української мови та літератури для учнів з особливими потребами; - проведення щотижневої години класного керівника; - участь у нарадах, педрадах та батьківських зборах; - проведення виховної бесіди профорієнтаційного спрямування зі студентами. 	50	40

4-й тиждень і 1-й тиждень після практики (підсумковий етап)	– проведення залікових уроків з української мови та літератури та їх аналіз; – проведення та перевірка самостійних робіт учнів; – підготовка звітних матеріалів за підсумками виробничої педагогічної практики; – підготовка та подання звітної документації керівникові практики для оцінювання; – захист матеріалів педагогічної практики на підсумковій конференції або засіданні „круглого столу” на філологічному факультеті або кафедрі.	20	40
---	--	----	----

7. Система контролю та оцінювання

Практика оцінюється за накопичувальним принципом відповідно до ЄКТС за 100-бальною системою та національною шкалою.

Контроль проходження виробничої педагогічної практики здійснюється у двох формах: поточній і підсумковій. Поточний контроль здійснюється комплексними методами і передбачає:

- а) контроль початку та закінчення роботи;
- б) контроль з боку керівника практики від закладу освіти та методиста за достовірністю записів у щоденнику практики;
- в) контроль з боку керівника практики за своєчасністю, повнотою і якістю виконання завдань практики.

Поточний контроль з боку керівника практики від закладу вищої освіти здійснюється безпосередньо за місцем проходження практики. Атестація за підсумками практики проводиться на підставі захисту оформленого звіту й відгуку керівника та методиста бази практики. За підсумками позитивної атестації студентів виставляється іспит після його участі в підсумковій конференції.

7.1. Форми і методи контролю

Поточний контроль виконання студентами-практикантами основних завдань здійснює груповий керівник протягом педагогічної практики.

Основним звітним документом про роботу студента є *щоденник педагогічної практики*. Наявність його обов'язкова кожного дня. Студент має регулярно заповнювати щоденник педагогічної практики, вчасно робити у ньому відмітки про виконання свого індивідуального плану. Студенти денної форми навчання повинні не менше одного разу на тиждень давати щоденник на перевірку керівнику практики. Крім того, студенти повинні вчасно затверджувати у вчителя української мови літератури, керівника практики *плани-конспекти пробних і залікових уроків*. Якщо студент не затвердив план-конспект уроку в учителя та керівника практики, він не допускається до проведення заняття.

Основними формами **підсумкового контролю** студентів за результатами проходження педагогічної практики є підсумкова конференція, яку проводять протягом п'яти днів по закінченні практики, і перевірка оформленої студентом звітної документації. У виступі на підсумковій конференції студенти аналізують позитивні й негативні аспекти практики, цікаві знахідки досвіду педагогів, звертають увагу на забезпечення уроків роздатковим, ілюстративним матеріалом, на впровадження інноваційних методів і прийомів проведення уроків, виховних заходів учителями, студентами-практикантами. Особливу увагу звертають на труднощі, які відчували студенти під час підготовки проведення уроків з певних дисциплін.

Після закінчення педагогічної практики студент обов'язково має подати підсумкову документацію (звіт), вміст якої і повинен оцінити викладач.

До обов'язкової підсумкової документації відносять:

- щоденник психолого-педагогічних спостережень, узагальнення педагогічного досвіду вчителів;

- конспекти проведених студентом уроків;
- два розгорнуті конспекти залікових уроків (1 з української мови, 1 з української літератури);
- розробку позакласного заходу з української мови;
- психолого-педагогічна характеристика класу;
- психолого-педагогічна характеристика учня;
- характеристика на студента-практиканта від бази проходження практики (ЗЗСО) з печаткою й підписом керівника закладу;
- звіт з педагогічної практики (письмовий, відеозвіт, презентація, есе тощо).

***Звітні матеріали з педагогічної (виробничої) практики
для студентів-заочників, які працюють учителями
української мови та літератури в ЗЗСО***

1. Ксерокопія трудової книжки, завірена печаткою та підписом директора ЗЗСО (для студентів, які працюють учителями-словесниками за сумісництвом – витяг з наказу, завірений підписом директора та печаткою ЗЗСО).
2. Характеристика на студента від загальноосвітнього навчального закладу, завірена підписом директора та печаткою ЗЗСО (*Характеристика повинна обов'язково містити оцінку роботи студента як вчителя української мови та літератури*).

Звіт з педагогічної (виробничої) практики повинен бути складений відповідно до розробленої схеми, акуратно написаний або надрукований на білому стандартному папері. Він повинен мати наскрізну нумерацію сторінок і бути вкладений у окремий файл.

7.2. Критерії оцінювання результатів навчання з навчальної дисципліни

Критерії оцінювання результатів навчання Навчальні досягнення здобувачів вищої освіти оцінюються відповідно до ЄКТС та національної шкали. Проведені уроки української мови, української літератури, проведений позакласний захід чи виховний захід із педагогіки під час виробничої (педагогічної) практики в ЗЗСО, оцінюються за такими критеріями:

оцінка «відмінно» (90–100 балів, А) ставиться за сумлінне виконання програми проходження педагогічної практики з української мови і літератури студентам, які:

- одержали інструктаж на настановній конференції;
- вчасно прибули до виробничої бази практики;
- сумлінно виконували обов'язки студентів-практикантів;
- проводили уроки на високому науково-методичному рівні;
- більшість занять оцінені на «відмінно»;
- продемонстрували вміння працювати з мовним та літературознавчим матеріалом в умовах Нової української школи;
- апробували раціональні форми роботи на уроках;
- застосовували ефективні методи і прийоми роботи на уроках та практичних заняттях зі студентами;
- у першій половині практики в присутності одного з методистів провели заліковий захід із фаху на високому організаційному та методичному рівні;
- відвідали та обговорили виховні заходи інших студентів-практикантів;
- вивчили учнівський колектив;
- ознайомилися з досвідом роботи вчителів-словесників навчального закладу;
- якісно підготували та вчасно подали на перевірку звітну документацію з підпрактики;
- на високому методичному рівні провели профорієнтаційну роботу.

Оцінка «добре» (80–90 балів, В) ставиться за виконання програми проходження педагогічної практики студентам, які:

- сумлінно виконували обов'язки студентів-практикантів;
- одержали інструктаж на настановній конференції;
- вчасно прибули до виробничої бази практики;
- проводили уроки та заняття у ЗЗСО на достатньому науково-методичному рівні;
- більшість уроків оцінені вчителями та методистами на «добре»;

- намагалися апробувати раціональні форми роботи на уроках української мови і літератури, англійської мови;
- застосовували ефективні методи і прийоми роботи на уроках української мови і літератури, англійської мови;
- у присутності одного з методистів провели заліковий мовно-літературний захід профорієнтаційного спрямування у ЗЗСО;
- відвідали та обговорили виховні заходи інших студентів-практикантів;
- вивчили учнівський та студентський колективи;
- ознайомилися з досвідом роботи кращих учителів-словесників навчального закладу;
- на належному методичному рівні провели профорієнтаційну роботу в ЗЗСО.

Оцінка «добре» (70–79 балів, С) ставиться за виконання програми проходження педагогічної практики студентам, які:

- належно виконували обов'язки студентів-практикантів;
- одержали інструктаж на настановній конференції;
- вчасно прибули до виробничої бази практики;
- проводили уроки та заняття у ЗЗСО на достатньому науково-методичному рівні;
- більшість уроків оцінені вчителями та методистами на «добре»;
- намагалися апробувати раціональні форми роботи на уроках української мови і літератури, англійської мови;
- застосовували різноманітні методи і прийоми роботи на уроках української мови і літератури, англійської мови;
- у присутності одного з методистів провели заліковий мовно-літературний захід профорієнтаційного спрямування у ЗЗСО;
- відвідали виховні заходи інших студентів-практикантів;
- вивчили учнівський колектив;
- провели профорієнтаційну роботу в ЗЗСО;
- мали незначні зауваження щодо якісного оформлення та подання на перевірку звітної документації з підпрактики.

Оцінка «задовільно» (60–69 балів, Д) ставиться за виконання програми проходження педагогічної практики студентам, які:

- виконували обов'язки студентів-практикантів із зауваженнями;
- присутність у навчальному закладі була епізодичною;
- проводили уроки на низькому науково-методичному рівні;
- більшість занять оцінені вчителями та методистами на «задовільно»;
- продемонстрували слабкі вміння працювати з мовознавчим матеріалом та текстом художнього твору;
- епізодично використовували різноманітні форми роботи на уроках мови та літератури;
- провели заліковий позакласний захід із української мови та літератури на низькому організаційному рівні;
- ігнорували взаємовідвідування;
- недостатньо вивчили учнівський колектив;
- були відсутніми на настановній та підсумковій конференціях;
- продемонстрували низький рівень сформованості професійно-педагогічних умінь;
- мають суттєві зауваження щодо якісного оформлення та подання на перевірку звітної документації з підпрактики.

Оцінка «задовільно» (50–59 балів, Е) ставиться за виконання програми проходження педагогічної практики студентам, які:

- виконували обов'язки студентів-практикантів із зауваженнями;
- присутність у навчальному закладі була епізодичною (у дні проведення уроків);
- проводили уроки на низькому науково-методичному рівні;
- більшість занять оцінені вчителями та методистами на «задовільно»;
- продемонстрували слабкі вміння працювати з мовознавчим матеріалом та текстом художнього твору;
- епізодично використовували різноманітні форми роботи на уроках мови та літератури;
- провели заліковий позакласний захід із української мови та літератури на низькому організаційному та методичному рівні;

- ігнорували взаємовідвідування;
- недостатньо вивчили учнівський колектив;
- були відсутніми на настановній та підсумковій конференціях;
- продемонстрували низький рівень сформованості професійно-педагогічних умінь;
- мають суттєві зауваження щодо якісного оформлення та подання на перевірку звітної документації з педпрактики.

Педагогічна практика **оцінюється «незадовільно» (35–49 балів, FX)**, якщо студент не виконав програми педагогічної практики. При отриманні незадовільної оцінки за практику студент зобов'язаний пройти її повторно у визначений керівником і вільний від занять в університеті час.

Здобувач вищої освіти, який не виконав програму педпрактики з поважних причин, має право на проходження практики повторно. При повторному невиконанні завдань практики студент може бути відрахований із закладу вищої освіти.

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Оцінка за національною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS	
	Оцінка (бали)	Пояснення за розширеною шкалою
Відмінно	A (90-100)	відмінно
Добре	B (80-89)	дуже добре
	C (70-79)	добре
Задовільно	D (60-69)	задовільно
	E (50-59)	достатньо
Незадовільно	FX (35-49)	(незадовільно) з можливістю повторного складання
	F (1-34)	(незадовільно) з обов'язковим повторним курсом

8. Політика курсу

Основними обов'язками студента є:

- відвідувати базу практики відповідно до розкладу виробничої педагогічної практики;
- займатися плануванням і викладанням уроків і позакласних заходів;
- вести спостереження за діяльністю вчителя-наставника та колег на уроках української мови та літератури;
- брати активну участь в обговоренні одержаних результатів спостереження;
- щотижня зустрічатися з керівниками-методистами практики від навчального підрозділу задля обговорення та аналізу отриманого досвіду;
- опрацювати рекомендовану літературу;
- у встановлений термін звітувати про хід практики та її результати;
- дотримуватися правил техніки безпеки, внутрішнього розпорядку бази практики, етики взаємовідносин між учасниками практики;
- подати звіт про практику.

9. Рекомендована література

1. Аркушин Г. Л. На заняттях мовного гуртка. *Українська мова і література в школі*. 1986. №4. С.62–65
2. Бабійчук Т. Сучасна українська література: імена, теми, інтерпретація. *Українська мова і література в школах України*. 2018. № 12. С. 21-28.
3. Баландіна Н. Ф. Українська мова. Розвиток ситуативного мовлення : 7-9 кл. : навч. посібн. Харків, 2010, 272 с. (Сучасна школа).

4. Береш О. І., Гнаткович Т. Д., Ківежій О. В. Шкурда М. І. Українська мова. 5–9 класи. Програми факультативних курсів для загальноосвітніх навчальних закладів. – Ужгород: Гражда, 2015. – 68 с.
5. Білоусенко П. І., Явір В. В. Проблемно-ситуативні завдання на уроках рідної мови. К., 1990.
6. Біляєв О. Зміст уроку мови. *Українська мова і література в школі*. 2003. № 4. С. 2–6.
7. Бровко О. О., Горошкіна О. М., Нікітіна А. В., Порохня Л. В., Шестопалова Т. П. Позакласна робота з української мови і літератури: олімпіади, науково-дослідницька робота. Луганськ, 2005.
8. Бузинська В. Є., Горбачевська І. І. Педагогічна практика : навч.-метод. посібник. Чернівці : Чернівецький нац. університет, 2013. 160 с.
9. Голуб Н. Б. Метод проектів на уроці української мови в школі. *Українська мова і література в школі*. 2013. № 8. С. 15–19.
10. Голуб Н. Б. Робота з текстами на уроках української мови у процесі вивчення синтаксису й пунктуації у 8–9 класах. *Українська мова і література в школі*. 2017. № 1. С. 2–8.
11. Голуб Н. Б. Ситуаційний метод на уроках української мови в школі. *Українська мова і література в школі*. 2013. № 7. С. 18–23.
12. Голуб Н. Б., Галаєвська Л. В. Навчання синтаксису на уроках української мови у 8-9 класах : метод. посібник. К. : ТОВ «КОНВІ ПРІНТ», 2018. 128 с.
13. Голуб Н., Дяченко Н. Технологія сучасного уроку рідної мови Черкаси, 1999.
14. Горошкіна О. Підручник як засіб формування соціокультурної компетенції учнів. *Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка*. 2010. № 22. Ч. II. С. 183–189.
15. Гриценюк І. Проектна діяльність як засіб розвитку підприємницької компетентності майбутніх кваліфікованих кадрів. *Вища школа*. 2019. № 3. С. 45–53.
16. Державний стандарт базової і повної загальної середньої освіти. *Дивослово*. 2004. № 3. С. 76 – 81. Закон України «Про загальну середню освіту» / Верховна Рада України. Закон від 13.05.1999 № 651-XIV// <http://zakon.rada.gov.ua>.
17. Дика Н. М., Огарь Ю. В. Засвоєння лінгвістичних понять учнями ЗНЗ під час вивчення синтаксису. *Молодий вчений*. 2014. № 9. С. 111—114.
18. Дика Н. Робота над граматичними (морфологічними) помилками. *Дивослово*. 2002. № 12. С. 30-33.
19. Дмитренко Г. Займенник (6 клас). *Урок української*. 2000. № 10. С. 30 - 35.
20. Дорошенко О. А. Елементи дослідницької роботи учнів з мови. *Українська мова і література в школі*. 1993. №4. С.20-21.
21. Жила С. Бачити художній твір як культурний універсум. Теорія і методика навчання української літератури: актуальні проблеми. Збірник наукових праць / Наук. ред. і упоряд. Логвіненко Н. Київ : Педагогічна думка, 2015. С. 38-50.
22. Жила С. Літературно-мистецька вітальня як форма вивчення літератури у ЗВО. *Українська мова і література в школах України*. 2018. № 4. С. 28-32.
23. Жила С. Театр і література: мистецтвознавчі і педагогічні проблеми взаємин: Посібник для вчителя. Чернігів, 2001. 123 с.
24. Жила С. Теорія і практика вивчення української літератури у взаємозв'язках із різними видами мистецтв у старших класах загальноосвітньої школи: Монографія. Чернігів : РВК «Деснянська правда», 2004. 360 с.
25. Загнітко А. П. Словник українських прийменників. Сучасна українська мова.
26. Закон України «Про загальну середню освіту» / Верховна Рада України. Закон від 13.05.1999 № 651-XIV// <http://zakon.rada.gov.ua>
27. Захарова В. До проблеми виховних можливостей уроків літератури // Творча особистість учителя: проблеми теорії і практики: Збірник наукових праць. Київ: НПУ, 1999. Вип. 2. С. 331-336.

28. Захарова В. Формування вмінь студентів розрізняти художню деталь під час роботи над поезією Ліни Костенко. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології* : наук. журнал / голов. ред. А. А. Сбруєва. Суми: Вид-во СумДПУ імені А.С.Макаренка, 2016. № 1(55). С. 87–94.
29. Караман С. Методика навчання української мови в гімназії. К. : Ленвіт, 2000. 272 с.
30. Караман С. Практикум з методики навчання української мови в загальноосвітніх закладах: модульний курс: Посібник для студентів пед. університетів та інститутів. Колектив авторів М. І. Пентилюк, С. О. Караман, О. В. Караман. За ред. М. І. Пентилюк. К.: Ленвіт, 2011. 366 с.
31. Караман С. Тихоша В. Технологія створення підручників і посібників для поглибленого вивчення української мови в гімназії.. *Дивослово*. К. : Преса України, 2001. №4. С. 36–38;
32. Когут О. І. Інноваційні технології навчання української мови і літератури. Тернопіль : Астон, 2005. 204 с.
33. Козій М. К. Психолого-педагогічні умови удосконалення педагогічної практики студентів. Київ, 2001. 141 с.
34. Комендант С. С. Диктант для старшокласників. *Дивослово*. 1997. № 11. С. 33–37.
35. Костів О., Сколосдра-Шепітко О. Методика викладання української мови : Навчально-методичний посібник. Для студентів українського відділення філологічного факультету. Львів, 2018. 202 с.
36. Кочан І. М., Захлюпана Н. М. Словник-довідник з методики викладання української мови. Друге видання, виправлене і доповнене. Львів : Видавничий центр ЛНУ ім. І. Франка, 2005. 306 с.
37. Кочан І. М., Захлюпана Н. М. Українська лінгводидактика в іменах : словник-довідник. Львів, 2011. 237 с.
38. Кращі позакласні заходи. Учитель року. Упор. Є. І. Науменко, О. М. Чхайло. Х.: Вид. група «Основа», 2006.
39. Куліш Р. В. Інтерактивні підходи до організації педагогічної практики студентів у вищих навчальних закладах. Вісник Черкаського університету : зб. наук. пр. Черкаси : ЧНУ, 2009. Вип. 164 (Педагогічні науки). С. 38–42.
40. Кульбабська О. В., Кардашук О. В. Крок у професію. Методика викладання української мови : навч. посібник. Чернівці : Чернівецький нац. ун-т, 2017. 256 с.
41. Кулькова Г. П. Граматика української мови в таблицях: навч. посібн. К. : Рад. школа, 1998.
42. Кучеренко Н. М. Дидактичний матеріал з рідної мови. Морфологія: Посібник для вчителя. К., 1992.
43. Кучерук О. А. Система методів навчання української мови в основній школі: теорія і практика. Житомир : Вид-во ЖЖДУ ім. І. Франка, 2011. 420 с.
44. Кучерук О. А. Методи навчання української мови в загальноосвітній школі: словник-довідник. Житомир : Рута, 2010. 186 с.
45. Лаврінчук І. Аналіз диктанту. Алгоритм роботи над помилками / І. Лаврінчук // Українська мова і література. – 2005. – № 6. – С. 11–13.
46. Луценко В. Особливості навчання тексту-опису. *Українська мова і література в школі*. 2007. № 3. С. 13–15.
47. Мацько Л., Мацько О., Калита О. Новий підхід до переказу з творчим завданням. *Дивослово*. 2007. № 5. С. 2–6.
48. Мельничайко В. Я. Творчі роботи на уроках української мови. К., 1984. 224 с.
49. Методичні рекомендації щодо викладання української мови в 2019–2020 навчальному році. Режим доступу: <https://osvita.ua/legislation>
50. Мойсеєнко Р. Компетентнісний підхід як основа підготовки майбутнього компетентного фахівця. *Молодь і ринок*. Дрогобич, 2018. № 9. С. 42–48.

51. Наумчук М. М., Лушпинська Л. П. Словник-довідник основних термінів і понять з методики української мови: навчально-методичний посібник. Тернопіль: Астон, 2003.
52. Національна стратегія розвитку освіти в Україні на 2012—2021 роки [електронний ресурс]. Режим доступу: (<http://www.mon.gov.ua/ua/often-requested/state-standards/>)
53. Нестандартні уроки в школі та їх аналіз : навч.- метод. посібник. За ред. Н. М. Островерхової. К. : Видавництво Харитоненка, 2003. 152 с
54. Омельчук С. А. Навчання морфології української мови на засадах дослідницького підходу: теорія і практика: [монографія]. К. : Генеза, 2014. 368 с.
55. Овдійчук Л. Естетичні засади вивчення біографії письменника на уроках української літератури в школі. *Теорія і методика навчання української літератури: актуальні проблеми*. Збірник наукових праць / Наук. ред. і упоряд. Логвіненко Н. К. : Педагогічна думка, 2015. С. 247-259.
56. Остапенко Н. Технологія сучасного уроку з української мови : навч. Посібник. К. : ВЦ «Академія», 2011. 248 с.
57. Пасічник Є. А. Методика викладання української літератури в середніх навчальних закладах: Навчальний посібник. К.: Ленвіт, 2000. 384 с.
58. Пентиліук М. І. Окуневич Т. Г. Сучасний урок української мови. Х., 2007.
59. Пентиліук М. І. Особливості технології уроку мови. *Дивослово*. 1998. № 4. С. 16-18.
60. Плиско К. Теорія і методика навчання української мови в середній школі. Харків : ХДПУ, 2001. 115 с.
61. Плющ М. Я. Вивчення морфології в 5-6 класах: навч. посібн. К. : Рад. школа, 1988.
62. Пометун О., Пироженко Л. Інтерактивні технології навчання: теорія, практика, досвід. К., 2002.
63. Пометун О., Пироженко Л. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання : наук.- метод. посібн. [за ред. О. І. Пометун]. К. : А.С.К., 2004. 192 с.
64. Практикум з методики навчання української мови в загальноосвітніх закладах : модульний курс : посібник для студентів. Кол. авторів за ред. М. І. Пентиліук. К. : Ленвіт, 2011. 366 с.
65. Програми курсів за вибором і факультативів з української мови. 8-11 класи. За заг. ред. К. В. Таранік-Ткачук. К.: Грамота, 2012. 272 с.
66. Рудницька О. Б. Формуючи творчу інтелектуальну особистість (опис власного досвіду). *Українська мова і література в середніх школах, гімназіях, ліцеях та колегіумах*. 2002. № 5. С. 48-56.
67. Семенов О. М., Базиль Л. О., Дятленко Т. І. Практика в системі фахової освіти вчителя-словесника: навч. пос. для студ. вищ. навч. закл. Київ: Фенікс, 2008. 288 с.
68. Сербенська О. Викладання української мови в контексті сучасних вимог. *Педагогіка і психологія професійної освіти*. 1998. №4. С. 120-125.
69. Симоненкова Л. М., Симоненкова Т. П. Вивчення будови слова. *Укр. мова і літ. в школі*. 1991. № 12. С.13–16.
70. Симоненкова Л. М., Симоненкова Т. П. Вивчення розділу «Лексикологія» в 5 класі. *Укр. мова і літ. в школі*. 1991. № 11. С.3–10. 20.
71. Сиротенко Г. О. Сучасний урок : інтерактивні технології навчання. Х. : Основа, 2003. 78с.
72. Ситченко А. Естетичне виховання у контексті технологізованого навчання літератури // *Українська література в загальноосвітній школі*. 2011. № 9. С. 2-4.
73. Ситченко А. Педагогічні технології на уроках української літератури. *Дивослово*. 2001. №10. С. 19-21.
74. Словник-довідник з української лінгводидактики : навч. посіб. Кол. авторів за ред. М. І. Пентиліук. К. : Ленвіт, 2015. 320 с.

75. Стріха А. Д. Цікава грамати́ка : навч. посібн. для вчителя. К. : Рад. школа, 1991.
76. Теклюк Варвара. Вивчення фразеології в 5 класі . Дивослово. 1999. № 4. С.24–26.
77. Технологія сучасного уроку рідної мови. Н. Голуб, О. Дяченко, Н. Остапенко, В. Шляхова. Черкаси : Відлуння, 1999. 128 с.
78. Токмань Г.Л. Методика навчання української літератури в середній школі : підручник. К.: ВЦ «Академія», 2012. 312 с.
79. Українська мова. 5-9 класи. Програма для загальноосвітніх навчальних закладів, затверджена Наказом Міністерства освіти і науки України від 07.06.2017 № 804. Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalnaserednya-osvita/navchalni-programi/navchalniprogrami-5-9-klas>
80. Фасоля А. М. Мета, зміст. Технологія уроку. *Дивослово*. 2004. № 6. С. 19–25.
81. Філоненко Л. Використання сучасних методів під час роботи над переказами текстів різних типів і стилів мовлення: методика мови. *Українська мова і література в школі*. 2007. № 1. С. 9–14.
82. Філоненко Л. Стан роботи над переказами в сучасній школі. *Українська мова і література в школі*. К., 2006. № 7 (56). С. 10–12.
83. Ханчук І., Янкович О. «Перезавантаження» уроку літератури: методика «DAILY 5» (Щоденні 5») для формування ключових компетентностей в учнів середньої школи. *Українська мова і література в школах України*. 2018. № 11. С. 9-13.
84. Христіанінова. Р. О. Просте речення в шкільному курсі рідної мови: Посібник для вчителя. К., 1991.
85. Цоуфал Л. С. Лінгвістичні засади навчання морфології в загальноосвітній школі. *Філологічні студії. Науковий вісник КНУ*: зб. наук. праць. Кривий Ріг, 2012. Вип. 7, ч. 2. С. 315—322.
86. Шкільник М. Проблемний підхід до вивчення частин мови: посіб. для вчителів. Київ : Рад. школа, 1986. 136 с.
87. Яворська С. Методика навчання української мови: проблеми, теорія, практика. *Рідна школа*. 2004. № 2. С. 65–68.
88. Ярмолюк А. Класифікація помилок у творчих роботах учнів. *Українська мова і література в школі*. 2002. № 7 (24). С. 4–8.

8.1. Нормативні документи

1. Закон «Про Повну Загальну Середню Освіту» режим доступу https://yuricom.com/legal_news/16-sichnia-2020-roku-pryjniato-zakon-pro-povnu-zahalnuseredniu-osvitu/
2. Постанова КМ України від 25.08.2004 № 1095 «Деякі питання запровадження зовнішнього незалежного оцінювання та моніторингу якості освіти» режим доступу <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1095-2004-%D0%BF#Text>
3. Постанова КМ України від 14.12.2016 № 1033 «Про внесення змін до Порядку проведення зовнішнього незалежного оцінювання та моніторингу якості освіти» режим доступу <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1033-2016-%D0%BF#n2>
4. Концептуальні засади реформування середньої школи. Нова українська школа режим доступу <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/media/reforms/ukrainska-shkolacompressed.pdf>

8.2. Інформаційні ресурси

1. <http://subject.com.ua/lesson/mova/>
2. <http://gorodenok.com/конспекти-уроків/>
3. <https://www.schoollife.org.ua/usi-uroky-ukrajinskoji-movy-ta-literatury/>
http://getalosveta.blogspot.com/p/blog-page_40.html
4. http://ukrmogim.blogspot.com/p/blog-page_9409.html
5. http://filologinya2010.blogspot.com/p/blog-page_55.html
6. http://www.parta.com.ua/ukr/books/ukr_mova/

7. <https://academia.in.ua/?q=content/шкільні-підручники-з-української-мови>
<http://ukrlitera.ru/index.php/ukr-mova-ta-literatura/kalplanukr>
8. http://nico-ukr.at.ua/news/kalendarni_plani/1-0-3
9. http://osvita.ua/school/lessons_summary/mova/
10. www.mon.gov.ua
11. www.imzo.gov.ua
12. Українська бібліотека «Джерело»: <http://ukrlib.com>
13. Українська література: електронна бібліотека: <http://www.ukrlit.com.ua>
14. Енциклопедія української літератури: <http://www/proza.cjm.ua>
15. EXLIBRIS – українська електронна бібліотека: <http://ukrlib.com>

Зміст практики На першому тижні практики відбувається ознайомлення зі школою, якісним і кількісним складом класу, кабінетами з української мови та літератури, а також шкільною документацією (класним журналом, календарним і тематичним планами роботи вчителів української мови і літератури та планом роботи класного керівника), відвідування та аналіз уроків і виховних заходів, які проводять вчителі-словесники та класні керівники. Крім цього, спільно з вчителями української мови та літератури, класним керівником за участю керівників-методистів кожен студент має скласти власний план роботи на весь період практики. У наступні тижні студенти виконують професійні обов'язки вчителя української мови і літератури та класного керівника. Під час практики студенти ведуть щоденник, в якому записують зміст проведеної роботи, результати спостереження за навчально-виховним процесом в освітній установі, власною педагогічною діяльністю, особисті враження від педагогічної практики, висловлюють побажання щодо її проведення, а також занотовують результати психолого-педагогічного вивчення учня і класу. Щоденник є основою для написання звіту про практику і психолого-педагогічної характеристики на учня і клас. Враховуючи те, що урок є основною формою організації навчально-виховної роботи вчителя з класом, студенти-практиканти повинні за час практики оволодіти методикою підготовки, проведення й аналізу уроків різних типів. Практиканти зобов'язані самостійно готувати і проводити уроки з української мови та літератури, творчо підходити до вибору типу уроку, використовувати різноманітні методи, прийоми навчання, технічні та наочні засоби навчання, опрацьовувати спеціальну науково-методичну літературу. Виконуючи функції класного керівника, практиканти повинні у закріпленому за ними класі самостійно підготувати і провести один виховний захід. У цій роботі вони консультуються і одержують допомогу класних керівників, заступника директора з виховної роботи в школі, методиста з кафедри педагогіки, які й оцінюють виховний захід. Упродовж всього часу проходження практики студенти проводять психологопедагогічне спостереження за учнями класу. На основі зібраного матеріалу студенти повинні написати психолого-педагогічну характеристику учня.